

Czy świadczenie polegające na podaniu środków kontrastowych może pielęgniarka wykonać bez nadzoru lekarza?

Opublikowano: QA 1061200LEX

Status: aktualne

Autor odpowiedzi:

Choromańska Iwona

Odpowiedzi udzielono:

15 czerwca 2018 r., stan prawny dotychczas nie uległ zmianie

PYTANIE

Czy świadczenie medyczne polegające na podaniu środków kontrastowych może wykonać pielęgniarka samodzielnie (bez uprzedniego zlecenia lekarskiego) czy też na zlecenie lekarskie? Jakie kwalifikacje powinna posiadać pielęgniarka, aby mogła podać środek kontrastowy?

Czy świadczenie polegające na podaniu środków kontrastowych może pielęgniarka wykonać bez nadzoru lekarza? Kto może zlecić pielęgniarcie podanie środków kontrastowych (lekarz o jakiej specjalizacji)?

ODPOWIEDŹ

1. Pielęgniarka nie ma uprawnień do samodzielnego podania środka kontrastowego, bez zlecenia lekarskiego.

2. Środek kontrastowy może podać pielęgniarka, w zasadzie tylko w procedurach planowych, która:

1) posiada kwalifikacje określone w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z 27.03.2008 r. w sprawie w sprawie minimalnych wymagań dla jednostek ochrony zdrowia udzielających świadczeń zdrowotnych z zakresu rentgenodiagnostyki, radiologii zabiegowej oraz diagnostyki i terapii radioizotopowej chorób nienowotworowych (Dz. U. z Nr 59, poz. 365 z późn. zm.), tj. tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa anestezjologicznego i intensywnej opieki lub która ukończyła kurs kwalifikacyjny z tej dziedziny, a środek kontrastowy (cieniujący) podawany jest bezpośrednio do żyły pacjenta w obecności lekarza.

2) środek kontrastowy (cieniujący) w przy użyciu strzykawki automatycznej może podać pielęgniarka, która została przeszkolona w tym zakresie.

3) pielęgniarka podaje środek kontrastowy pod nadzorem lekarza, jeżeli przewiduje to dana procedura radiologiczna z zakresu radiologii - diagnostyki obrazowej i radiologii zabiegowej;

4) podanie środków kontrastowych może zlecić pielęgniarce (na piśmie) lekarz wykonujący dany zabieg, a więc lekarz medycyny nuklearnej, lekarz specjalista w dziedzinie radiologii i diagnostyki obrazowej, bądź inny lekarz, wyłącznie jeżeli dana procedura radiologiczna z zakresu radiologii - diagnostyki obrazowej i radiologii zabiegowej to przewiduje.

Uzasadnienie

W myśl postanowień art. 15 ust. 1 ustawy z 15.07.2018 r. o zawodach pielęgniarki i położnej – dalej u.o.z.p.i.p., zasadą jest, że pielęgniarka i położna wykonują zlecenia lekarskie zapisane w dokumentacji medycznej. Wyjątek od powyższej zasady zawarty został w art. 6 u.o.z.p.i.p., zgodnie z którym minister właściwy do spraw zdrowia został upoważniony do określenia w drodze rozporządzenia:

1) rodzaju i zakresu świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych, które mogą być udzielane samodzielnie bez zlecenia lekarskiego przez pielęgniarkę i położną;

2) wykazu produktów leczniczych oraz środków pomocniczych, do stosowania których są uprawnione pielęgniarki i położne samodzielnie bez zlecenia lekarskiego;

3) rodzaju materiałów, które mogą być pobierane przez pielęgniarkę i położną do celów diagnostycznych samodzielnie bez zlecenia lekarskiego;

4) rodzaju i zakresu medycznych czynności ratunkowych wykonywanych przez pielęgniarkę;

5) wykazu badań diagnostycznych do samodzielnego przeprowadzania przez pielęgniarkę i położną.

W wykonaniu powyższej delegacji ustawowej, zostało wydane rozporządzenie Ministra Zdrowia z 28.02.2017 r. w sprawie rodzaju i zakresu świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych udzielanych przez pielęgniarkę albo położną samodzielnie bez zlecenia lekarskiego. Z powyższego rozporządzenia wynika, że pielęgniarka nie ma uprawnień do samodzielnego podania środka kontrastującego, bez zlecenia lekarskiego.

Program specjalizacji w dziedzinie radiologii i diagnostyki obrazowej dla lekarzy nieposiadających odpowiedniej specjalizacji I stopnia, zatwierdzony przez Ministra Zdrowia w dniu 11 czerwca 2014 r., w dziale II "Wymagana wiedza i umiejętności praktyczne" w ust. 1 pkt 1 lit. j - Podstawy fizyczne i techniczne metod diagnostyki obrazowej, zasady ochrony radiologicznej i systemu zapewnienia jakości: środki kontrastowe, zasady ich stosowania rentgenodiagnostyka, rezonans magnetyczny, ultrasonografia. Program ten przewiduje nabycie umiejętności przez lekarza, między innymi w zakresie dokonywania wyboru optymalnych parametrów obrazowania, opracowania protokołów badań TK, w tym określania wskazań do podania środka kontrastowego, doboru optymalnych parametrów

dotyczących podania dożylnego środka kontrastowego, doboru odpowiedniego protokołu podania środka kontrastowego, wykonania badań kontrastowych.

Podobnie program specjalizacji w dziedzinie radiologii i diagnostyki obrazowej dla lekarzy posiadających specjalizację I stopnia w dziedzinie radiodiagnostyki przewiduje nabycie umiejętności, jak wskazane powyżej.

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 27.03.2008 r. w sprawie minimalnych wymagań dla jednostek ochrony zdrowia udzielających świadczeń zdrowotnych z zakresu rentgenodiagnostyki, radiologii zabiegowej oraz diagnostyki i terapii radioizotopowej chorób nienowotworowych – dalej r.m.w.j.o.z.z.r., określa:

1) minimalne wymagania dla jednostek ochrony zdrowia udzielających świadczeń zdrowotnych z zakresu rentgenodiagnostyki, radiologii zabiegowej oraz diagnostyki i terapii radioizotopowej chorób nienowotworowych dotyczące:

a) wyposażenia w urządzenia radiologiczne,

b) wyposażenia pomocniczego,

c) kwalifikacji personelu;

2) zakres dokumentacji niezbędnej do uzyskania zgody, o której mowa w art. 33e ust. 1 i 2 ustawy z 29.11.2000 r. - Prawo atomowe

§ 8 r.m.w.j.o.z.z.r. stanowi, że jeżeli procedury medyczne tego wymagają, w jednostce ochrony zdrowia w pracowniach rentgenowskich zatrudnia się pielęgniarki posiadające umiejętności w zakresie procedur zabiegowych, a także w zakresie obsługi strzykawk automatycznych.

Natomiast stosownie do § 9 r.m.w.j.o.z.z.r., w jednostkach ochrony zdrowia, w których wykonuje się procedury radiologii zabiegowej naczyniowej, zapewnia się podczas trwania procedury opiekę anestezyjologiczną lekarza specjalisty w dziedzinie anestezyjologii i intensywnej terapii oraz pielęgniarki, która posiada tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa anestezyjologicznego i intensywnej opieki lub która ukończyła kurs kwalifikacyjny z tej dziedziny. W przypadku procedur radiologii zabiegowej nienaczyniowej udział tych osób określony jest opisem właściwej procedury ustalonej w sposób określony w przepisach wydanych na podstawie art. 33g ust. 15 ustawy z 29.11.2000 r. - Prawo atomowe.

W Dzienniku Urzędowym Ministra Zdrowia Nr 78/2015 zostało opublikowane obwieszczenie Ministra Zdrowia z 10.11.2015 r. w sprawie ogłoszenia wykazu wzorcowych procedur radiologicznych z zakresu radiologii - diagnostyki obrazowej i radiologii zabiegowej (Dz.Urz. MZ z 2015 r. poz. 78). Procedury zawiera załącznik do obwieszczenia. Procedury te zawierają wszelkie niezbędne informacje dotyczące celu, jednostek chorobowych, do których ma zastosowanie konkretna procedura, przeciwwskazań, wymagań dotyczących stosowanego sprzętu i aparatury medycznej, personelu uczestniczącego w danej

procedurze, kwalifikacji zawodowych personelu oraz szereg innych szczegółowych wymagań, zaleceń itp. Wskazać należy, że nie we wszystkich procedurach uczestniczą pielęgniarki. Udział pielęgniarki w konkretnych procedurach odnosi się wyłącznie do procedur planowych. Zaznaczyć należy, że nie wszystkie procedury TK wymagają obecności personelu pielęgniarskiego. Podobnie, w przypadku procedur wymagających w zakresie wyposażenia pomocniczego strzykawki automatycznej. Tu również, w niektórych procedurach planowych, wymagana jest obecność personelu pielęgniarskiego.

Do czasu obwieszczenia przez Ministra Zdrowia ww. procedur obowiązywał § 58 ust. 3 i 4 r.m.w.j.o.z.z.r., zgodnie z którym, badania diagnostyczne i zabiegi lecznicze przy użyciu produktów radiofarmaceutycznych były wykonywane przez lekarzy posiadających specjalizację z medycyny nuklearnej lub, pod ich nadzorem, przez lekarzy będących w trakcie takiej specjalizacji (§ 58 ust. 3 r.m.w.j.o.z.z.r.).

Lekarze, o których mowa w ust. 3, mogli zlecić innym lekarzom, radiofarmaceutom, technikom elektroradiologii lub pielęgniarkom wykonanie technicznych elementów procedur medycznych, w których używane są produkty radiofarmaceutyczne. Lekarze ci sprawowali nadzór nad wykonywaniem zleconych czynności (§ 58 ust. 4 r.m.w.j.o.z.z.r.).

Uwzględniając powyższy stan prawny, uznać należy, że środek kontrastowy może podać pielęgniarka, w zasadzie tylko w procedurach planowych, która:

1) posiada kwalifikacje określone w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z 27.03.2008 r. w sprawie minimalnych wymagań dla jednostek ochrony zdrowia udzielających świadczeń zdrowotnych z zakresu rentgenodiagnostyki, radiologii zabiegowej oraz diagnostyki i terapii radioizotopowej chorób nienowotworowych (Dz. U. z Nr 59, poz. 365 z późn. zm.), tj. tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa anestezyjologicznego i intensywnej opieki lub która ukończyła kurs kwalifikacyjny z tej dziedziny, a środek kontrastowy (cieniujący) podawany jest bezpośrednio do żyły pacjenta w obecności lekarza.

2) środek kontrastowy (cieniujący) w przy użyciu strzykawki automatycznej może podać pielęgniarka, która została przeszkolona w tym zakresie.

3) pielęgniarka podaje środek kontrastowy pod nadzorem lekarza, jeżeli przewiduje to dana procedura radiologiczna z zakresu radiologii - diagnostyki obrazowej i radiologii zabiegowej;

4) podanie środków kontrastowych może zlecić pielęgniarce (na piśmie) lekarz wykonujący dany zabieg, a więc lekarz medycyny nuklearnej, lekarz specjalista w dziedzinie radiologii i diagnostyki obrazowej, bądź inny lekarz, wyłącznie jeżeli dana procedura radiologiczna z zakresu radiologii - diagnostyki obrazowej i radiologii zabiegowej to przewiduje.